

Ny. sz.	Szakmai felelős	Az intézmény neve	Az adatállomány megnevezése	Támogatás E Ft
K 38105	Szántó Péter	Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár	Expanded Academic ASAP TM International	4 500
K 38112	Fischerné Dárdai Ágnes	PTE Könyvtára	Biological Abstracts on CD-ROM 2002	15 000
K 38115	Huszár Ernőné	BKE Központi Könyvtár	General Business File International	13 500
K 38138	Fonyó Istvánné	BME Könyvtár és Tájékoztatási Központ	CrossFire Plus Reactions	14 000
K 38148	Esztó Péterné	Pázmány Péter Katolikus Egyetem	Cetedok Library of Christian Latin Texts, Encyclopedia of Religion, The Hebrew and Aramic Lexicon of the Old Testament, Thesaurus Diplomaticus	3 500
K 38161	Pálfai Katalin	Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ	Biotechnology Abstracts	7 000
K 38181	Blaskóné Majkó Katalin	Magyar Képzőművészeti Egyetem	Marburger Index 6th edition, BHA	3 000

Simonné Tichy Andrea
(OTKA Iroda)

Megint örvendezhetünk

Megint örvendezhetünk, hiszen nagyjából másfél év után megjelent a *Horváth Tibor és Papp István* szerkesztette *Könyvtárosok kézikönyve* c. vállalkozás második kötete, s benne a hirdetés keretében „plusz örvendezés” is vár ránk valamikor, ui. – mondja kötetünk előszava, „még egy [ötödik] kötet-ről kell szólnunk, amely a kézikönyv függelékét fogja adni, és saját szakmánk forrásértékű dokumentumaihoz, összefoglalásaihoz, alapvető folyóirataihoz, adattárjaihoz stb. fog szakirodalmi kalauzul szolgálni”. Derék elhatározás: úgy legyen.

Az ötödik kötethez való előreugrás után hadd ugorjunk vissza az elsőhöz, amelyet a *TMT*-ben *Koltay Tibor* ismertetett (2000. 9–10. sz. p. 423–427.). Ezzel kezdte: „Amikor kezembe vehettem a könyvet, és hozzákezdtém recenziójának megírásához, a nagyon gyorsan reagáló Könyv, Könyvtár, Könyvtáros (KKK) hasábjain már több ismertetés jelent meg róla. »Tanult barátaim« ott közölt véleménye leginkább csak megerősített abban, amit gondoltam a műről. Ezért is fogok a vélemények egyikére-másikára utalni.” Aztán – az illő és jogos örvendezéseket követően – legkritikusabb észrevételét mintegy mentegőzésbe burkolva adja elő. Ekként: nem várhatjuk el a műtől, „hogyanz

nyújtsa, amit a szakma néhány külföldi kézikönyvétől megszokhattunk. Ilyen például a *Grundlagen der praktischen Information und Dokumentation* címet viselő német kézikönyv”, amelynek esetében „nagy hagyományú, kiforrott műről van szó”, amit a recenzeált opus feltehetően csak két évtized múlva mondhat el magáról. Végül oda konkludál, hogy a benne található „négy fejezet négy szerző egy-egy kismonográfiája. ... Alig látszik ugyanis, hogy a négy fejezet igazi egységet képezne”.

Koltayn némileg túlmutatva jegyezzük meg, hogy ettől függetlenül, sőt talán éppen ezért a kézikönyv első kötetének elméleti megalapozása felettébb bőségesre sikeredett, és negyedik – állományépítési – fejezetének kivételével gyakorlatilag nem kötődik könyvtárakhoz, a könyvtári munkához. Miért is kötődnek, hiszen az információk és az információhordozók meghatározó többsége soha nem kerül könyvtárba. Viszont a könyvtárba kerülő részhalmazok okán és jogán a szakmát gyakorlók-nak jó tudniuk, hogy az információ és sokféle, akár elektronikus hordozója „mi fán terem”, azaz micso-da, milyen mozgásformái vannak, miképpen szemlélhető és kezelhető stb. Az első kötet erős indokltsága innen adódik.

Könyvtárosok kézikönyve / Szerk. Horváth Tibor, Papp István. – Budapest : Osiris, 1999. - . - 5 db; 24 cm. - (Osiris kézikönyvek)

ISBN 963 379 878 7

ISSN 1416-6321

2. köt., Feltárás és visszakeresés. – 375 p.

A „rend kedvéért” a *Feltárás és visszakeresés* című második kötet is megjegyzi magáról, hogy „mondanivalója nem korlátozódik könyvtárakra és tájékoztatási szervezetekre. Ha szóval nincs is mindig kimondva, alkalmazható bárhol, ahol az adatbázisok, kereső rendszerek a szakirodalom feldolgozásához hasonló modellekkel jeleníthetők meg”. Tárgyával-tartalmával kapcsolatban „a kötet nem vállalta, hogy konkrét eljárások alkalmazási szintű ismertetését... nyújtsa. Fontosabbnak tartotta az időben kibomló gondolatok, az összefüggések felmutatását, az ellentmondások és a megoldásra váró feladatok megnevezését”.

Tehát: míg az első kötetben az elméleti megalapozottság bizonyul bőségesnek, addig ebben a másodikban a mondánivaló általánosítottságának elvi magasságokba kapaszkodása haladja meg a szűken vett praktikum szintjét, s ezáltal a két megjelent kötet – ugyan más és más úton-módon –

egyaránt VIP megjelölésre taksálja önmagát, ahol – természetesen – a „P” jelentése: production. A második kötet esetében az iménti minősítés annál is inkább „ül”, mivel négy fejezetén keresztül jól látszik az igazi egység, s ezáltal már nem titulálható kismonográfiai gyűjteménynek, mint az első, hanem el kell ismerni sui generis „kézikönyvségét”.

A *feldolgozás egységei és a feltárás céljai* cím alatti első fejezetet **Horváth Tibor** írta. A szerző publikációs szokásaihoz képest meglehetősen szikár „antré” azonban majdhogynem kulcsa a továbbiak megértésének. „Csodafogalmi”: metron, logon, kvantálás, koherencia, kognitívum, szurrogátum. Rájuk a szerzőnek azért van szüksége, hogy bemutassa az információ azonosítását, a feltárás szintjeit, az eredeti szövegek reprezentációját, a feltárás rendeltetését, valamint a leghagyományosabb visszakereső eszközöket, a katalógusokat.

Az iménti alapfogalmak és alapismeretek birtokába jutott olvasó másodjára a *Tartalmi feltárás c. monstre* fejezettel találja magát szemben. A kötet kerekén 40%-án áthúzódó közlés **Horváth Tibor** és **Sütheő Péter** műve, és annyi minden zsúfolódik belé, hogy „nézni is tereh”. Ezért e helyütt – némi kiegészítéssel – csak alfejezeteit soroljuk fel:

- információkereső nyelvek (még további öt, azon belül hét tagolódással),
- tudományfelosztáson alapuló hierarchikus osztályozási rendszerek (további három tagolódással),
- tárgyszavazás (további négy + hat tagolódással),
- fazettas osztályozás (további két tagolódással),
- tezaurusok (további három tagolódással),
- PRECIS,
- referálás (további három tagolódással),
- tartalmi feltárás automatizálása (további három + hét tagolódással),
- információkeresés (öt + négy további tagolódással),
- a keresés eredményének értékelése (két további tagolódással),
- irodalom.

A fejezet, ahol szükséges és lehetséges, határtudományi – logikai, statisztikai, matematikai és nyelvészeti – eredményekre is támaszkodik. Igazolásául annak az állításnak, amely szerint a tudományok mostanában ágazatközi „villongás közepette” fejlődnek. Egyébként a fejezet tartalmazta tematika kibontásának szándéka különösen ambiciózus teljesítményekre serkenti a szerzőpárost. Olvastán ilyesmi kifejezések jutnak az ember

eszébe: „merő invenció”, „megannyi új megközelítés”. Azután – egy *Örkény*-novellára emlékezve – már-már azt sem tartja lehetetlennek, hogy szerzői, munkájukat befejezve a meglegedettség érzetével száraz lábbal járnak a Balaton fölött. Szinte joggal.

A Horváth–Sütheó szerzette, bizvást központinak tekintendő fejezetet két további – ugyancsak gáncstalan, és „így még soha elő nem adott” – fejezet követi szervesen. **Rácz Ágnes** írta a *kiadványok számbavételéről, illetve a leíró katalogizálásáról* szóló harmadik részt, **Murányi Lajos** *A bibliográfiától az adatbázisig* címen a negyediket.

E fejezetek gazdagságát ezúttal is hadd érzékeltesük alfejezeteik felsorolásával. Rácz Ágnes mondanivalóját az alábbiak szerint tagolja:

- a leíró katalogizálás (formai feltárás) fogalma (három + két további tagolással),
- a katalogizálás történetének áttekintése (öt + öt további tagolódással),
- nemzetközi törekvések a katalogizálási szabályok egységesítésére (négy + nyolc további tagolással),
- a leíró katalogizálás művelete (három + tizenhárom további tagolással),
- irodalom.

Murányi Lajos fejezetén belül a következő rendben realizálódik a közlés:

- a bibliográfia néhány elméleti kérdése (négy további tagolással),
- történeti áttekintés (öt további tagolással),
- a bibliográfiák tipizálása (négy + két további tagolással),
- a magyar nemzeti bibliográfia rendszere (öt + két további tagolással),

- faktografikus eszközök a tájékoztatásban (öt további tagolással),
- irodalom.

Ha a két kiváló teljesítmény egészéből a legkiválóbb részek kiemelésére tennék kísérletet, Rácznál a katalogizálási szabályok nemzetközi egységesítési törekvéseinek elővezetésére, Murányinál pedig a magyar nemzeti bibliográfia rendszerének bemutatására voksolnánk.

A második kötetben a szerkesztők tapasztalataink szerint felszámolták az első kötet kisebb-nagyobb rendtelenségeit, azaz egységesítették az irodalomjegyzékeket és a hivatkozásokat, gondosabban végeztették el a korrektúrát. Rendtevő igyekeztükben azonban elfelejtették feltüntetni, hogy a kötet első borítótábláján a sárospataki református kollégium könyvtára látható. (NB. az eddigi „borítógyakorlatot” úgy volna logikus folytatni, hogy a harmadik kötet jeles zsidó gyűjteményt mutasson be, a negyedik nemzeti könyvtári részletet, az ötödik egy korszerű közművelődési könyvtárat.)

Végül engedjük meg magunknak a teljes vállalkozás (részben már megvalósult, részben még tervezett) kötetrendjének áttekintését:

1. Alapvetés
2. Feltárás és visszakeresés
3. Könyvtári rendszer és könyvtártípusok
4. Érintkező tudományok
5. Függelék: szakirodalmi kalauz

Ugyan kétezer hányban örvendezhetünk majd valamennyi kötet kézbevitelének?

Futala Tibor

Tudomány- és technikatörténet CD-ROM-on III.

A magyar táviratozás története

„Az elmúlt évtizedekben a Postamúzeum raktárai megteltek a működésből kivont táviró-berendezésekkel – gyarapítva a magyar táviratozás tárgyi és dokumentációs emlékeit –, és kiemelkedően értékes híradástechnikai gyűjteményt eredményeztek. Kiadványunk ezt az örökséget szeretné közkinccsá tenni, tisztelettel adózva azoknak a feltalálóknak, mérnököknek, technikusoknak, akik a táviró találmányával, fejlesztésével, üzemeltetésével

vel megajándékozták a világot” – írja és mondja a Postai és Távközlési Múzeum Alapítvány kiadásában 1999-ben megjelent alkotás beköszöntőjében *Kovács Gergelyné*, a Postamúzeum igazgatója. A kiadvány azonban nemcsak teljesíti, de kiteljesíti e sokat ígérő gondolatokat, s rögtön példát is mutat arra, hogyan lehet a műszaki-tudományos információk tömegét közérthetőséggel, a tematikai gazdagságot felhasználóbarát szerkesztésmóddal,